

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

Султанова Елеонора Володимирівна

УДК 371.124:78

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ
В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Фрицюк Валентина Анатоліївна,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
кафедра педагогіки, доцент, м. Вінниця

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Щолокова Ольга Пилипівна,
Київський Національний педагогічний
Університет імені М.П.Драгоманова,
завідувач кафедри фортепіано і художньої
культури Інституту мистецтв, м. Київ;

кандидат педагогічних наук, доцент
Василевська-Скупа Людмила Павлівна,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
кафедра хорового мистецтва та методики
музичного виховання, доцент, м. Вінниця

Захист відбудеться «19» жовтня 2011 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус № 2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32.

Автореферат розіслано «16» вересня 2011 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

А.М.Коломієць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Основною метою державної політики в галузі освіти є виявлення умов для розвитку особистої і творчої самореалізації кожного громадянина України, оновлення змісту освіти та організація навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей. У «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» серед основних принципів розвитку освіти в Україні – формування навичок самоосвіти молоді та самореалізації.

Бурхливі соціально-економічні, політичні та культурно-ціннісні перетворення, що відбуваються нині в Україні, висувають підвищені вимоги до якості праці вчителів, їхнього професіоналізму та компетентності, потребують наявності творчого ставлення до діяльності, що виконується. Відповідати такому критерію зможе лише той учитель, який систематично і безперервно підвищує рівень своєї кваліфікації та здатний до самоактуалізації. Необхідно зауважити, що для успішного вирішення проблем самоактуалізації студентів педагогічних ВНЗ нині відсутнє належне науково-методичне забезпечення. Як свідчить аналіз вітчизняної педагогічної практики, випускники педагогічних університетів, не маючи достатніх умінь і навичок самоактуалізації, в подальшій педагогічній діяльності самовдосконалюються як фахівці у повільному темпі, що помітно гальмує їхнє професійне становлення і негативно позначається на якості педагогічної діяльності. Принциповою особливістю сучасних освітніх програм має стати створення умов, що сприяють розвитку ініціативності, пізнавальної активності та формуванню здатності до творчої самореалізації, самоактуалізації особистості майбутніх учителів, зокрема учителів музики. Варто відзначити, що в педагогічних вищих навчальних закладах цей процес, на жаль, ще не набув спрямованого та систематичного характеру, його темпи й ефективність залишаються поки що недостатніми.

Є підстави вважати, що діяльність викладачів у плані стимулювання в студентів педагогічного університету прагнення до самоактуалізації як джерела їхнього професійного становлення явно недооцінюється і не стала невід'ємною функцією майбутніх педагогів. У той самий час відомі дослідження гуманістичних психологів і педагогів, зокрема, Г.Балла, І.Беха, І.Зязюна, С.Максименка, А.Маслоу, Н.Ничкало, К.Роджерса та інших підкреслюють виняткову роль процесу самоактуалізації у житті людини.

У дослідженнях із педагогіки вищої школи визначені загальні закономірності процесу формування особистості вчителя (О.Абдулліна, С.Архангельський, Є.Белозерцев, В.Горова, Н.Кузьміна, В.Сластьонін, Т.Шамова, А.Щербаков та ін.), особливості підготовки педагогів з точки зору їхнього особистісного розвитку (В.Загвязінський, С.Єлканов, Є.Шиянов та ін.).

Концептуальні засади професійної підготовки фахівців досліджували А.Алексюк, В.Андрущенко, С.Гончаренко, Р.Гуревич, І.Зязюн, А.Коломієць, Н.Мойсеюк, Н.Ничкало, М.Сметанський, Г.Тарасенко, С.Сисоєва, В.Шахов,

О.Шестоपालюк та ін. Сучасні інноваційні школи стають на шлях створення освітніх систем, що зорієнтовані на самовизначення та самореалізацію особистості (В.Караковський, А.Тубельський, І.Фрумін, Е.Ямбург та ін.).

Пріоритет у розробці феноменологічних аспектів самоактуалізації належить зарубіжним ученим (А.Маслоу, К.Роджерс, Г.Олпорт та ін.).

Ідея самоактуалізації знайшла відображення в роботах, присвячених зарубіжним теоріям самореалізації (Н.Амага, Б.Вульфсон, О.Джуринський та ін.). Різні аспекти самоактуалізації особистості розглядалися також у психології (Л.Анциферова, Т.Артем'єва, Л.Гозман, О.Лісовська, М.Кроз, Д.Леонт'єв, Ю.Миславський та ін.). Змістових аспектів самоактуалізації особистості підлітків та юнаків торкалися О.Газман, І.Кон, А.Мудрик, Г.Цукерман та ін.

Проблемі самоактуалізації особистості вчителя присвячені дослідження М.Ситникової та Е.Андрієнко. М.Ситникова виявляє педагогічні умови творчої самореалізації особистості молодого вчителя музики, а Е.Андрієнко досліджує процес підготовки вчителя до самоактуалізації в педагогічній діяльності в умовах педагогічного закладу. Певний інтерес становлять окремі публікації, в яких аналізуються результати діагностики рівня самоактуалізації вчителів (О.Матюшкін, О.Яковлева).

Серед авторів досліджень останніх років варто назвати таких: М.Боднар, С.Вахромов, М.Гасюк, Ю.Долінська, Л.Кобильник, В.Русова, Т.Соломка, М.Ткалич, А.Чаус, І.Шемелюк та ін., які вивчали самоактуалізацію особистості.

Проблемами професійної підготовки майбутнього вчителя музики опікуються Л.Василевська-Скупа, О.Олексюк, О.Отич, О.Рудницька, Г.Падалка, О.Щолокова та ін. Не применшуючи цінності названих вище досліджень, можна констатувати, що проблема педагогічних умов самоактуалізації майбутніх учителів музики поки що не дістала належного висвітлення. Теорія і практика професійно-педагогічної освіти окреслила низку суперечностей, які потрібно розв'язати дослідно-експериментальним шляхом:

- між гострою необхідністю створення спеціальних стимулюючих умов у педагогічному процесі ВНЗ, які б сприяли самоактуалізації майбутніх учителів музики, і відсутністю теоретико-методичного обґрунтування цілеспрямованого здійснення цієї роботи у практичній діяльності навчальних закладів;

- між вимогами сучасного суспільства щодо здатності майбутнього вчителя музики до самоактуалізації в професійній діяльності і готовністю студентів до цього;

- між потребами студентів у самоактуалізації та відсутністю відповідних знань і вмінь, а також способів і засобів її здійснення.

Актуальність проблеми, недостатня науково-теоретична і практична її розробленість, необхідність подолання окреслених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: «Педагогічні умови самоактуалізації майбутнього вчителя музики в процесі професійної підготовки».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проблеми пов'язане з реалізацією основних напрямів Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»), Національної доктрини розвитку освіти в Україні у XXI столітті.

Дисертаційне дослідження входить до плану науково-дослідної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського як складова теми наукового дослідження кафедри педагогіки «Теоретико-методичні основи педагогічної підготовки майбутніх учителів» (РК № 0101U007274). Тему дисертації затверджено вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 5 від 27.12.2006 р.) і узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології АПН України (протокол № 9 від 27.11.2007 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови самоактуалізації майбутнього вчителя музики у процесі професійної підготовки.

Гіпотеза дослідження: успішність самоактуалізації майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки уможливорюється дотриманням таких педагогічних умов:

- стимулювання в майбутніх учителів музики потреби в самоактуалізації;
- активізація самостійної творчо-пошукової діяльності майбутнього вчителя музики;
- забезпечення ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до процесу і результатів своєї навчально-професійної діяльності.

Для досягнення мети та перевірки гіпотези дослідження були поставлені такі **завдання:**

1. На основі аналізу психологічної та педагогічної літератури з'ясувати сутність і структуру самоактуалізації майбутнього вчителя музики.
2. Обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови самоактуалізації майбутнього педагога в процесі професійної підготовки.
3. Розробити модель сприяння самоактуалізації майбутнього вчителя музики в процесі професійної підготовки.
4. Розробити науково-методичні рекомендації щодо самоактуалізації майбутнього вчителя музики.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутнього вчителя музики.

Предмет дослідження – педагогічні умови самоактуалізації майбутнього вчителя музики.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять положення діалектичної філософії про людину як соціальну істоту, що пізнає та перетворює світ і саму себе; динамічна концепція особистості, що розкриває залежність розвитку особистості від ступеня її активності (К.Абульханова-Славська, Б.Ананьєв, Л.Анциферова, Т.Артем'єва, А.Маслоу, Г.Олпорт, В.Петровський, К.Платонов, С.Рубінштейн та ін.); концептуальні положення

теорії і методики професійної педагогічної освіти (С.Гончаренко, І.Зязюн, Р.Гуревич, Н.Мойсеюк, Н.Ничкало, С.Сисоєва, М.Сметанський, Г.Тарасенко та ін.); концепція самоактуалізації особистості (Ю.Долінська, Л.Кобильнік, А.Маслоу, К.Роджерс, В.Русова, Т.Соломка, М.Ткалич та ін.); провідні ідеї концепції формування готовності вчителя до педагогічної діяльності (К.Дурай-Новакова, Є.Білозерцев, Н.Кузьміна, В.Сластьонін, Е.Шиянов та ін.); дослідження фахової підготовки майбутнього вчителя музики (Б.Брилін, Л.Масол, Н.Миропольська, О.Олексюк, О.Отич, Г.Падалка, О.Рудницька, О.Ростовський, О.Щолокова та ін.).

Для досягнення визначеної в дисертації мети і розв'язання поставлених завдань використовувався комплекс **методів дослідження**: *теоретичних* - аналіз філософської, психологічної, педагогічної літератури для визначення стану досліджуваної проблеми; синтез емпіричного матеріалу, його класифікація, узагальнення; моделювання для визначення змісту і структури самоактуалізації майбутнього вчителя музики, побудови теоретичної моделі, виявлення педагогічних умов, що сприяють самоактуалізації майбутніх учителів музики; *емпіричних*: спостереження, анкетування, тестування, бесіди з метою виявлення рівнів самоактуалізації майбутніх учителів музики; педагогічний експеримент для перевірки ефективності педагогічних умов та розробленої моделі сприяння самоактуалізації; математико-статистичні методи для обробки одержаних експериментальних даних.

Експериментальна база дослідження. Дисертаційне дослідження проводилося у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Херсонському державному університеті, Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, Житомирському державному університеті імені Івана Франка. До експериментальної роботи було залучено 780 студентів, 26 викладачів, методистів, аспірантів.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягають у тому, що: - *уперше* визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови самоактуалізації майбутніх учителів музики (стимулювання в майбутніх учителів музики потреби в самоактуалізації; активізація самостійної творчо-пошукової діяльності майбутнього вчителя музики; забезпечення ціннісного ставлення майбутнього вчителя музики до процесу і результатів своєї навчально-професійної діяльності); розроблено модель сприяння самоактуалізації майбутнього вчителя музики; визначено компоненти, показники і рівні самоактуалізації майбутнього вчителя музики;

- *уточнено* сутність поняття «самоактуалізація майбутнього вчителя музики» відповідно до проблеми дослідження;

- *подальшого розвитку* набули методики діагностики самоактуалізації майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці та впровадженні моделі сприяння самоактуалізації майбутнього вчителя музики; в укладанні авторської програми спецсемінару «Шляхи самоактуалізації майбутнього вчителя музиканта»; у підготовці навчально-

методичних рекомендацій щодо сприяння самоактуалізації майбутніх учителів музики.

Результати дослідження можуть бути використані викладачами, студентами вищих педагогічних навчальних закладів різних рівнів акредитації, в системі післядипломної освіти вчителів музики, а також у подальших дослідженнях проблеми самоактуалізації майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки.

Результати дослідження **впроваджено** в навчальний процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 10/67 від 21.10.2010 р.), Херсонського державного університету (довідка № 07-11 від 01.10.2010 р.), Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка № 498 від 10.10.2010 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 1620/01 від 12.10.2010 р.).

Апробація результатів дослідження здійснена шляхом виступів, доповідей, наукових повідомлень дисертанта на *міжнародній* науково – практичній конференції «Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України» (м. Ялта, 2009 р.); на *всеукраїнських* науково-практичних конференціях «Реформування національної системи освіти в Україні в контексті загальноєвропейського освітнього простору» (м. Житомир, 2007 р.); «Проблеми формування конкурентоспроможних фахівців в умовах впровадження Болонського процесу» (м. Бердичів, 2008 р.); на науково – практичних конференціях, семінарах, засіданнях кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського та факультету музичного мистецтва (2007 – 2010 рр.).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження відображено в 10 одноосібних публікаціях автора: з них - 6 статей у провідних наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України, 4 статті в матеріалах конференцій; 1 методичні рекомендації.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків і списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертаційної роботи – 281 сторінки. Основний зміст дисертації викладено на 184 сторінках. Робота містить 7 таблиць, 4 рисунки на 12-ти сторінках. Список використаних джерел складає 274 найменувань, з них 12 – іноземною мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, розкрито стан її наукової розробки, визначено мету, завдання, сформульовано гіпотезу, визначено об'єкт, предмет дослідження, схарактеризовано методи експериментального дослідження, висвітлено наукову новизну роботи, її теоретичне та практичне значення. Також указано на зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами і планами, обґрунтовано його

методологічну основу, подано відомості про впровадження та апробацію результатів дослідження.

У першому розділі **«Самоактуалізація майбутнього вчителя музики в процесі професійної підготовки як педагогічна проблема»** проаналізовано стан дослідження проблеми самоактуалізації особистості в філософії, психології, педагогіці; розглянуто можливості самоактуалізації майбутнього вчителя музики в процесі професійної підготовки; визначено критерії, показники та рівні самоактуалізації майбутнього вчителя музики.

На основі аналізу наукової літератури і практики професійної підготовки вчителя музики з'ясовано, що, незважаючи на значну кількість досліджень, які були проведені різними вченими, особливо зарубіжними психологами, в науці ще не виробився єдиний підхід до досліджуваної проблеми: є різні трактування поняття «самоактуалізація особистості», а також спостерігається поліваріантність розкриття механізму реалізації (активізації) самоактуалізації.

Аналіз професійно-педагогічної підготовки на сучасному етапі та попереднього досвіду роботи педагогічних ВНЗ засвідчив, що традиційна система підготовки вчителя не створює належних умов для самоактуалізації майбутнього вчителя музики. Отже виникає необхідність в обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов самоактуалізації.

Узагальнивши різні підходи до визначення поняття «самоактуалізація особистості», ми визначаємо поняття *«самоактуалізація майбутнього вчителя музики»* як процес максимального виявлення та розвитку потенційних професійно-значущих якостей та здібностей майбутнього вчителя музики.

У результаті дослідження зроблено висновок, що професійна самоактуалізація зумовлена всім процесом професійної підготовки майбутніх учителів музики і виступає як значущий елемент готовності до педагогічної діяльності. За умов систематичного керівництва всі складові: зміст, методи, форми, засоби навчання – в процесі цілеспрямованого використання їх у навчальному процесі можуть впливати на спонукання та розвиток прагнення студентів до музично-педагогічної самоактуалізації.

Результати теоретичного узагальнення дозволяють розглядати структуру самоактуалізації майбутніх учителів музики в інтегративній єдності трьох компонентів: мотиваційно-ціннісного, інформаційно-пізнавального й операційно-діяльнісного. Показниками мотиваційно-ціннісного компонента є: потреба у самоактуалізації; пізнавальні потреби; професійно-ціннісні орієнтації; мотивація професійного самовдосконалення; емоційне ставлення майбутніх вчителів музики до навчально-пізнавальної діяльності. До показників інформаційно-пізнавального компоненту відносимо знання майбутніми вчителями музики сутності самоактуалізації, способів і засобів її здійснення; адекватність самооцінки учителів музики власних професійно важливих якостей; знання студентів про власні індивідуальні особливості та їх прояв у навчальній і професійній музично-педагогічній діяльності. Показниками операційно-діяльнісного компонента

самоактуалізації особистості майбутнього вчителя музики є: креативність; уміння студентів свідомо й активно виявляти свої особливості в навчальній і професійній діяльності; активна та планомірна робота над собою у відповідності до мети професійної самоактуалізації; самостійність вибору засобів, прийомів та основних напрямів самоактуалізації; здійснення самоконтролю та коригування за етапами власної самоактуалізації.

На основі зазначених критеріїв були визначені рівні самоактуалізації майбутніх вчителів музики: високий, середній, низький.

Високий рівень самоактуалізації майбутніх учителів музики характеризується яскраво вираженою потребою майбутніх учителів музики у самоактуалізації; високим рівнем розвитку пізнавальних потреб та професійно-ціннісних орієнтацій. Для таких студентів характерне стійке позитивне ставлення до навчально-пізнавальної діяльності, задоволення від такої діяльності. Вони добре усвідомлюють сутність самоактуалізації, володіють ґрунтовними знаннями про способи і засоби її здійснення, адекватно при цьому оцінюючи рівень сформованості власних професійно важливих якостей. Майбутні вчителі музики досить добре знають власні індивідуальні особливості та їх прояв у навчальній та професійній діяльності. Уміння стосовно досліджуваного феномену також яскраво сформовані, а саме: студенти постійно демонструють готовність до систематичного особистісного і професійного саморозвитку; для них характерний високий рівень креативності; вони вміють свідомо й активно виявляти свої особливості в навчальній і професійній діяльності, проводячи при цьому активну й планомірну роботу над собою у відповідності до мети професійної самоактуалізації, своєчасно й грамотно здійснюють самоконтроль та коригування за етапами власної самоактуалізації.

Середній рівень самоактуалізації майбутніх учителів музики характеризується наявністю їхньої потреби в самоактуалізації; достатнім рівнем розвитку пізнавальних потреб та професійно-ціннісних орієнтацій. Для таких студентів характерне в цілому позитивне ставлення до навчально-пізнавальної діяльності, як правило, задоволення від такої діяльності. Вони усвідомлюють сутність самоактуалізації, знайомі зі способами і засобами її здійснення, адекватно при цьому оцінюючи рівень сформованості власних професійно важливих якостей. Майбутні учителі музики знають власні індивідуальні особливості та їх прояв у навчальній та професійній діяльності. Вони епізодично демонструють готовність до систематичного особистісного і професійного саморозвитку; для них характерний достатній рівень креативності; вони вміють виявляти свої особливості в навчальній і професійній діяльності; здійснюють самоконтроль за етапами власної самоактуалізації, однак, у разі потреби коригування потребують допомоги викладача.

Низький рівень самоактуалізації майбутніх учителів музики характеризується слабко вираженою потребою майбутніх учителів музики у самоактуалізації; недостатнім рівнем розвитку пізнавальних потреб і професійно-ціннісних орієнтацій. Для таких студентів характерне нейтральне

або байдуже ставлення до навчально-пізнавальної діяльності, задоволення від такої діяльності одержують рідко. Вони не усвідомлюють сутності самоактуалізації, не володіють знаннями про способи і засоби її здійснення, рівень сформованості власних професійно важливих якостей оцінюють неадекватно. Майбутні вчителі музики досить слабо орієнтуються у власних індивідуальних особливостях та їх прояві у навчальній та професійній діяльності. Вміння стосовно досліджуваного феномену також сформовані недостатньо. Студенти не готові до систематичного особистісного і професійного саморозвитку; для них характерний низький рівень креативності; вони не вміють свідомо й активно виявляти свої особливості в навчальній і професійній діяльності, не мають мети професійної самоактуалізації.

У другому розділі **«Теоретичне обґрунтування педагогічних умов самоактуалізації майбутнього вчителя музики в процесі професійної підготовки»** визначено педагогічні умови, забезпечення яких сприяє самоактуалізації майбутніх вчителів музики.

Експериментальними дослідженнями доведена можливість педагогічного впливу на самоактуалізацію майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки під час вивчення фахових предметів (основний музичний інструмент, додатковий музичний інструмент, вокал, диригування, акомпанемент та імпровізація тощо). Найефективніше це відбувається за дотримання відповідних педагогічних умов, а саме: стимулювання в майбутніх учителів музики потреби в самоактуалізації; активізація самостійної творчо-пошукової діяльності майбутнього вчителя музики; забезпечення ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до процесу і результатів своєї навчально-професійної діяльності.

На підставі аналізу теоретичних джерел з проблеми дослідження ми дійшли висновку, що стимулювання в майбутніх учителів музики потреби в самоактуалізації є однією з провідних педагогічних умов самоактуалізації майбутніх учителів музики. Дослідженням доведено, що з метою її формування доцільним є моделювання предметного і соціального змісту майбутньої професійної діяльності студентів у ролі вчителів музики. В такому випадку засвоєння теоретичних знань (загальнопедагогічних, музично-теоретичних тощо) і практичних умінь (гра на музичному інструменті, диригування тощо) відбувається в процесі вирішення змодельованих професійних ситуацій, що забезпечує активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів і створює умови для формування пізнавальних і професійних мотивів, стимулюючи в майбутніх учителів музики потребу в самоактуалізації.

Стимулювання в майбутніх учителів музики потреби в самоактуалізації має стати складовою єдиної системи виховання студентів. Тому ми розглядали її формування в процесі навчання і виховання як спільне завдання всього викладацького складу вищого навчального закладу. Виходячи з цих позицій, в процесі експерименту викладачі загальнопедагогічних і фахових дисциплін під час підготовки до кожного

заняття і виховного заходу прагнули ставити перед собою чіткі педагогічні цілі та завдання, оцінювати їх зміст з точки зору стимулювання в майбутніх учителів музики потреби в самоактуалізації. Особлива увага надавалася забезпеченню максимальної адекватності навчально-пізнавальної діяльності характеру майбутніх професійних завдань учителя музики, оскільки професійний інтерес є одним із головних мотивів, що забезпечує активізацію навчальної діяльності майбутніх учителів музики.

Викладачеві у процесі стимулювання в майбутніх учителів музики потреби в самоактуалізації необхідно враховувати не тільки мотиваційну спрямованість особистості студента, а й відповідну організацію діяльності. Адже саме в діяльності відбувається піднесення потреб, тобто їх якісна зміна, удосконалення, закріплення.

Активізація самостійної творчо-пошукової діяльності майбутнього вчителя музики є також однією з важливих педагогічних умов, що сприяють успішній професійній самоактуалізації. Реалізація цієї умови передбачає використання методів активізації навчально-пізнавальної діяльності, які порівняно з традиційними методами навчання, в першу чергу, спрямовані на розвиток у студентів творчого самостійного мислення, активізацію пізнавальних процесів, формування творчих навичок і вмінь нестандартного розв'язання певних навчальних і професійних проблем та, в кінцевому результаті, сприяють самоактуалізації майбутнього вчителя музики.

Одним із таких методів є педагогічно-виконавська практика, яка здійснюється в процесі евристично-творчої взаємодії викладача основного інструмента і студента. Структура її включає різноманітні види керованої самостійної роботи студента. Інтегрований характер педагогічно-виконавської практики висуває перед студентом і викладачем новий вид творчо-пошукової діяльності в таких її видах: вибір теми музично-освітнього заходу; складання плану музичного заходу; опрацювання літературних джерел і накопичення матеріалу з теми заходу; написання сценарію музичного заходу; підбір та робота над музичними творами; ескізне вивчення музичних творів; робота над повторним репертуаром; оволодіння вокально-інструментальним виконавством; ансамблева гра; переклад і аранжування музичних творів; робота над виконавським і педагогічним артистизмом; апробація музично-освітнього заходу. Такі види керованої самостійної роботи, запропоновані А.Березою під час підготовки студента до проведення музично-освітнього заходу, ми використовували в процесі експериментальної роботи. Серед тем лекційно-виконавських програм були такі: «Три «кити» в музиці – пісня, танець, марш», «Про що розповідає музика?», «Що таке мова звуків?», «Казка в музиці», «Природа в музиці», «Художній образ в музиці», «Музика мого народу», «Музика мого краю», «У чому сила музики», «Про музику «легку» і «серйозну» тощо.

Забезпечення ціннісного ставлення майбутнього вчителя музики до процесу і результатів своєї навчально-професійної діяльності є наступною педагогічною умовою самоактуалізації. Доведено, що для забезпечення ціннісного ставлення майбутніх вчителів музики до процесу і результатів

своєї навчально-професійної діяльності необхідно надавати студентам свободу стосовно вибору форм і методів навчально-пізнавальної діяльності.

Важливо підтримувати ініціативу майбутніх вчителів музики і надавати їм свободу вибору у різних видах навчально-пізнавальної діяльності. Наприклад, у процесі підготовки музично-освітніх заходів під час педагогічно-виконавської практики доцільно надавати студентам можливість самостійного вибору теми заходу. Так, якщо захід призначений для молодших школярів, то студент, пам'ятаючи, що теми мають націлювати дітей на засвоєння основних музичних жанрів, можуть самостійно обрати: «Три кити в музиці», «Пісня, танець, марш», «Що таке музичний жанр?» тощо; коли метою є формування інтересу школярів і емоційного відгуку на музичну інформацію: «Музична казка», «Що таке музична мова?», «Про що розповідає музика?» та ін.; якщо потрібно висвітлити зображальні можливості музики: «У світі ляльок», «Природа в музиці», «Музичний зоопарк» тощо.

Підтримувати ініціативу майбутніх вчителів музики і надавати свободу вибору потрібно у такому виді навчально-пізнавальної діяльності як складання композиції (сценарію) та написання плану-конспекту музично-освітнього заходу. Для цього студенти мають розробити відповідний план і скласти цікавий сценарій, продумано підібрати музичні та інші ілюстративні твори, навчитися майстерно й художньо переконливо виконувати їх перед публікою, вміти словесно налаштувати слухачів на їх сприймання.

Керівництво формуванням професійно важливих якостей майбутніх учителів музики здійснюється в процесі проблемно-творчої взаємодії викладача і студента, що стимулює самостійні творчо-пошукові дії вихованця, сприяючи тим самим його самоактуалізації.

У третьому розділі **«Експериментальне дослідження педагогічних умов та моделі сприяння самоактуалізації майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки»** описано діагностику самоактуалізації майбутніх учителів музики; зміст та організацію дослідно-експериментальної роботи; презентовано організаційно-педагогічну модель сприяння самоактуалізації; проаналізовано динаміку самоактуалізації майбутніх вчителів музики в процесі професійної підготовки.

У процесі діагностичного обстеження виявлено переважно низький рівень (71 % студентів) самоактуалізації майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки. Середній рівень самоактуалізації виявлено у 25 %, високий – у 4 % студентів. Отже, виникає необхідність у створенні спеціальної моделі сприяння самоактуалізації майбутніх учителів музики і перевірці ефективності розглянутих вище педагогічних умов.

З цією метою нами був організований та проведений формувальний етап експерименту. Вивчення наявних у педагогічній теорії та практиці здобутків дозволило розробити організаційно-педагогічну модель сприяння самоактуалізації майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки.

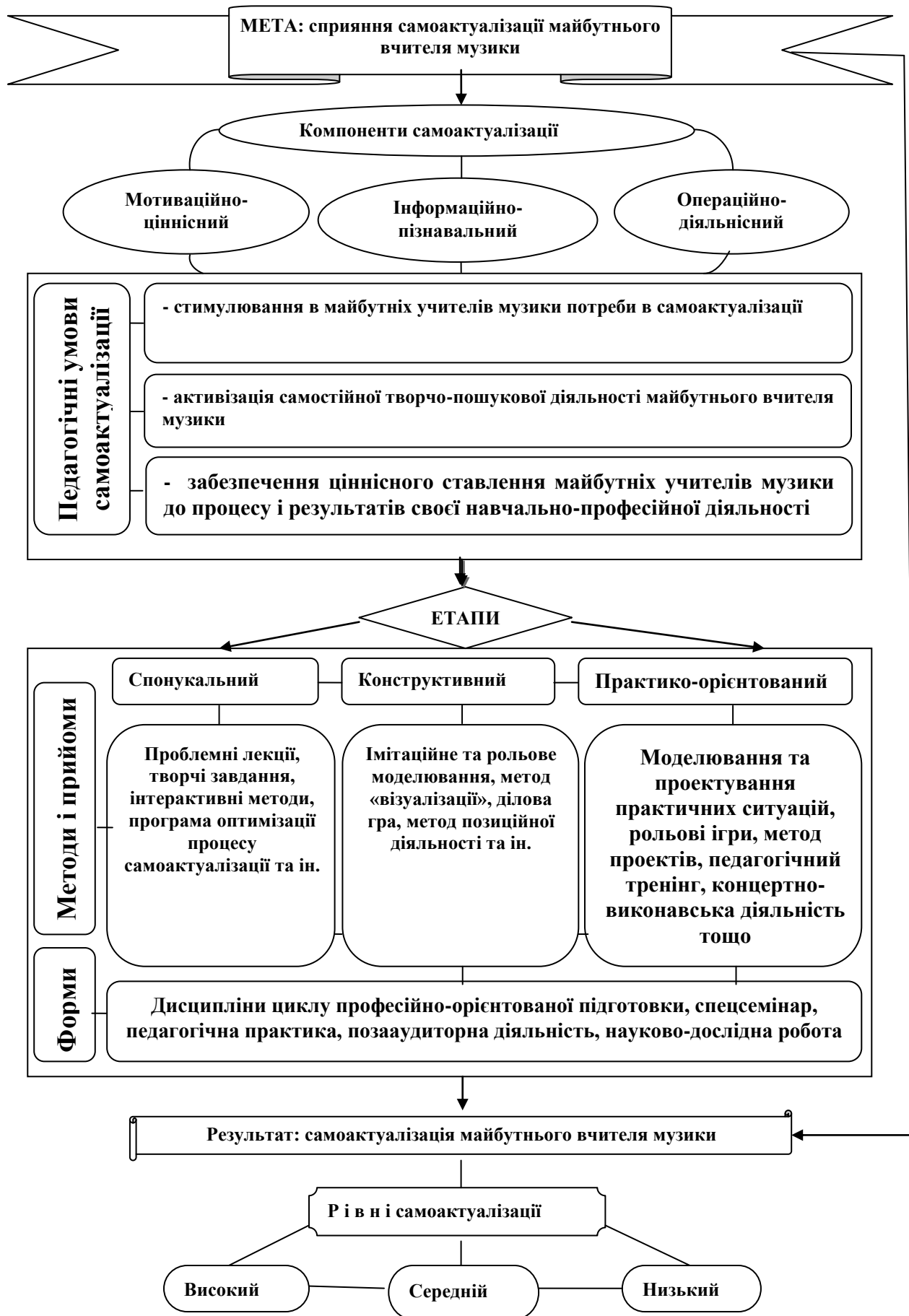

Рис. 1. Модель сприяння самоактуалізації майбутнього вчителя музики

Організаційно-педагогічна модель сприяння самоактуалізації майбутнього вчителя музики реалізується у три взаємопов'язані етапи: спонукальний, спрямований на мотиваційно-ціннісну підготовку майбутніх учителів музики; конструктивний, на якому основна увага приділяється інформаційно-пізнавальній готовності, та практико-орієнтований, спрямований на операційно-діяльнісну підготовку майбутніх учителів музики (рис.1).

Поетапна реалізація моделі сприяння самоактуалізації майбутніх учителів у процесі професійної підготовки здійснювалася шляхом проведення розробленого нами спецсемінару «Шляхи самоактуалізації майбутнього вчителя музики», викладання нормативних фахових дисциплін, що вивчаються майбутніми вчителями музики, та в процесі позааудиторної діяльності (педагогічна практика, самостійна робота тощо).

Основною метою *спонукального етапу* сприяння самоактуалізації майбутніх учителів музики є мотиваційно-ціннісна підготовка майбутніх вчителів музики, а саме: стимулювання в них потреби у самоактуалізації, пізнавальних потреб; формування позитивного емоційного ставлення студентів до навчально-пізнавальної діяльності та мотивації самовдосконалення. На спонукальному етапі експерименту використовувались спецсеминар «Шляхи самоактуалізації майбутнього вчителя музики», методи: групового «дзиччання» (за О.Олексюк), проблемні лекції, творчі завдання, інтерактивні методи, програма оптимізації процесу самоактуалізації тощо.

Спецсеминар «Шляхи самоактуалізації майбутнього вчителя музики» передбачав лекційну, практичну форми навчання та самостійну роботу студентів. Заняття спецсемінару були спрямовані на розширення уявлень студентів про сутність самоактуалізації, способи і засоби її здійснення; розвиток мотивації самоактуалізації; набуття студентами умінь свідомо й активно виявляти свої особливості в навчальній і професійній діяльності, проводити активну й планомірну роботу над собою у відповідності до мети професійної самоактуалізації тощо. Означений спецсеминар розрахований 36 годин, із яких 10 годин було відведено на лекційні заняття; 12 годин на практичні заняття; 14 на самостійну роботу студентів.

На *конструктивному* етапі реалізації моделі сприяння самоактуалізації з метою набуття студентами знань про самоактуалізацію, знань про способи і засоби її здійснення; формування адекватності самооцінки студентами власних професійно важливих якостей, знань про власні індивідуальні особливості та їх прояв у навчальній і професійній діяльності студентам пропонувались методи: «візуалізації», ділова гра, метод «позиційної діяльності», «імітаційне та рольове моделювання» та ін.

Розвиток практичних умінь і навичок здійснювався на *практико-орієнтованому* етапі. Метою практико-орієнтованого етапу сприяння самоактуалізації майбутніх вчителів музики є операційно-діяльнісна підготовка студентів, а саме: формування готовності майбутніх вчителів музики до систематичного особистісного і професійного саморозвитку;

розвиток креативності (гнучкості, сенситивності, спонтанності поведінки); формування умінь студентів свідомо й активно виявляти свої особливості в навчальній і професійній діяльності; організація активної та планомірної роботи студентів над собою у відповідності до мети професійної самоактуалізації; формування умінь студентів здійснювати самостійний вибір засобів, прийомів та основних напрямів самоактуалізації; формування умінь студентів здійснення самоконтролю та коригування етапів власної самоактуалізації. Серед методів, які ми використовували на цьому етапі, були: моделювання і проектування практичних ситуацій, групова робота, рольові ігри, мозковий штурм, метод проектів, педагогічний тренінг та ін.

Аналіз результатів проведеної експериментальної роботи підтвердив, що виокремлення відповідних педагогічних умов та розробка поетапної моделі сприяння самоактуалізації майбутніх учителів музики є педагогічно обґрунтованими і позитивно впливають на підвищення рівня самоактуалізації майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки.

Ефективність запропонованої моделі сприяння самоактуалізації майбутніх учителів музики з урахуванням відповідних педагогічних умов оцінювалась шляхом всебічного діагностування рівнів сформованості компонентів самоактуалізації майбутніх учителів музики та їх порівняння на початку і наприкінці експерименту в експериментальній та контрольній групах студентів. Початкові результати студентів КГ та ЕГ порівнювалися із прикінцевими.

У процесі експерименту виявлена позитивна динаміка самоактуалізації майбутніх учителів музики, що підтверджує ефективність запропонованої моделі.

Таблиця 1.

Динаміка самоактуалізації майбутніх учителів музики (%)

<i>Рівні самоактуалізації</i>	<i>На початку експерименту</i>		<i>Наприкінці експерименту</i>	
	<i>ЕГ</i>	<i>КГ</i>	<i>ЕГ</i>	<i>КГ</i>
<i>Високий</i>	3,6	3,6	28,7	4,4
<i>Середній</i>	25,1	25,7	46,8	27,9
<i>Низький</i>	71,3	70,7	24,4	67,7

Після формувального етапу експерименту в експериментальній групі суттєво зменшився відсоток студентів з низьким рівнем самоактуалізації (з 71,3 % до 24,4 %). Натомість, суттєво підвищилася кількість студентів з середнім (з 25,1 % до 46,8 %) та високим (з 3,6 % до 28,7 %) рівнями самоактуалізації майбутніх вчителів музики в процесі професійної підготовки.

На основі результатів обчислення критерію χ^2 доведено, що показники самоактуалізації майбутніх учителів музики в студентів експериментальної групи зросли статистично значущо.

Узагальнення результатів теоретичного пошуку та експериментальної роботи підтверджують висунуту гіпотезу дослідження і дозволяють зробити

такі **ВИСНОВКИ**:

1. На основі аналізу психологічної, педагогічної, методичної літератури і практики професійної підготовки вчителя музики з'ясовано, що незважаючи на значну кількість досліджень, які були проведені різними вченими, особливо зарубіжними психологами, в науці ще не виробився єдиний підхід до досліджуваної проблеми: є різні трактування поняття «самоактуалізація», а також спостерігається поліваріантність розкриття механізму розгортання самоактуалізації. Аналіз професійно-педагогічної підготовки на сучасному етапі та попереднього досвіду показав, що традиційна система підготовки вчителя не створює належних умов для самоактуалізації особистості майбутнього вчителя музики, отже, виникає необхідність в обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов самоактуалізації майбутнього вчителя музики.

З'ясовано сутність поняття «самоактуалізація майбутнього вчителя музики» як процесу максимального виявлення та розвитку потенційних професійно-значущих якостей та здібностей майбутнього вчителя музики. У результаті дослідження зроблено висновок, що професійна самоактуалізація зумовлена всім процесом професійної підготовки майбутніх учителів музики і виступає як значущий елемент готовності до педагогічної діяльності. Доведено, що при систематичному керівництві всі складові: зміст, методи, форми, засоби навчання – за умови вмілого і цілеспрямованого використання їх у навчальному процесі, можуть впливати на спонування та розвиток прагнення студентів до музично-педагогічної самоактуалізації.

2. Результати теоретичного узагальнення дозволяють уявити структуру самоактуалізації майбутніх учителів музики в інтегративній єдності трьох компонентів: мотиваційно-ціннісного, інформаційно-пізнавального й операційно-діяльнісного. Показниками мотиваційно-ціннісного компонента є: потреба у самоактуалізації; пізнавальні потреби; професійно-ціннісні орієнтації; мотивація професійного самовдосконалення; емоційне ставлення майбутніх учителів музики до навчально-пізнавальної діяльності. До показників інформаційно-пізнавального компоненту відносимо знання майбутніми вчителями музики сутності самоактуалізації, способів і засобів її здійснення; адекватність самооцінки педагогів-музикантів власних професійно важливих якостей; знання студентів про власні індивідуальні особливості та їх прояв у навчальній і професійній музично-педагогічній діяльності. Показниками операційно-діяльнісного компонента самоактуалізації особистості майбутнього вчителя музики є: креативність (гнучкість, сенситивність, спонтанність поведінки); уміння студентів свідомо й активно виявляти свої особливості в навчальній і професійній діяльності; активна та планомірна робота над собою у відповідності до мети професійної самоактуалізації; самостійність вибору засобів, прийомів та основних напрямів самоактуалізації; здійснення самоконтролю та коригування за етапами власної самоактуалізації. Вивчення реального стану самоактуалізації майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки виявило переважаючого низького рівня (71 % студентів) самоактуалізації учасників

експерименту, що підтверджує потребу обґрунтування та впровадження у практику навчання відповідних педагогічних умов.

3. Дослідженням доведено, що самоактуалізації майбутніх учителів музики сприяє цілеспрямована реалізація таких педагогічних умов: стимулювання у майбутніх учителів музики потреби в самоактуалізації; активізація самостійної творчо-пошукової діяльності майбутнього вчителя музики; забезпечення ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до процесу і результатів своєї навчально-професійної діяльності.

4. На підставі узагальнення теоретичних положень, аналізу результатів констатувального етапу експерименту та обґрунтування педагогічних умов була розроблена й апробована модель сприяння самоактуалізації майбутніх учителів музики, яка реалізовувалась у навчальному процесі студентів-музикантів під час вивчення фахових дисциплін, проведення спецсеминару «Шляхи самоактуалізації майбутнього педагога-музиканта», а також у процесі проходження педагогічної практики, позааудиторній і самостійній роботі. Модель містить три послідовні етапи: спонукальний, конструктивний та практико-орієнтований, кожний з яких супроводжувався доцільною реалізацією означених педагогічних умов. Аналіз результатів формувального етапу експерименту засвідчив, що реалізація обґрунтованих педагогічних умов і моделі сприяння самоактуалізації майбутніх учителів музики суттєво стимулює розвиток потреби студентів у самоактуалізації, мотивацію професійного самовдосконалення; сприяє оволодінню студентами знань стосовно сутності самоактуалізації, способи і засоби її здійснення, а також сформованості практичних умінь і навичок їх використання. В експериментальній групі, на відміну від контрольної, суттєво зменшилась (з 71,3 % до 24,4 %) кількість студентів із низьким рівнем самоактуалізації; натомість збільшилась з середнім (із 25,1 % до 46,8 %) і високим рівнем самоактуалізації (із 3,6 % до 28,7 %), що свідчить про ефективність розробленої моделі.

Проведене дослідження, звісно, не претендує на висвітлення всіх аспектів проблеми самоактуалізації майбутнього вчителя музики в процесі професійної підготовки. Подальшого дослідження потребують, на наш погляд, такі аспекти даної проблеми: самоактуалізація майбутніх учителів музики в процесі вивчення інших дисциплін; самоактуалізація педагогів інших спеціальностей у процесі професійної підготовки.

Основний зміст дисертації відображено в таких публікаціях:

Статті у наукових фахових виданнях

1. Султанова Е.В. Музично-педагогічна самоактуалізація студентів педагогічного коледжу / Е.В.Султанова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Збірник наукових праць. - Випуск 21 / Видавництво Київ-Вінниця. - Вінниця, 2009. – С. 277-282.

2. Султанова Е.В. Теоретичний аналіз проблеми самоактуалізації майбутнього вчителя музики / Е.В.Султанова // Розвиток педагогічної освіти в контексті цивілізаційних змін. Серія: Педагогічні науки: Науковий вісник. - Випуск 1.29 – Миколаїв, 2009. – С.229-239.

3. Султанова Е.В. Значення самоактуалізації майбутнього вчителя музики у процесі професійної підготовки / Е.В.Султанова // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових праць. - Випуск 27 / За редакцією В.К.Буряк. – Кривий Ріг, 2010. – С. 196-204.

4. Султанова Е.В. Можливості професійної підготовки майбутнього вчителя музики як фактора його самоактуалізації / Е.В.Султанова // Наукові записки. Серія: Педагогічні та історичні науки. – Випуск 89 / Редкол. В.П.Андрущенко та ін. – Київ: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2010. – С.204-211.

5. Султанова Е.В. Педагогічні умови самоактуалізації майбутнього вчителя музики/ Е.В.Султанова // Педагогічні науки. Збірник наукових праць. – Випуск 56 / Редкол. Є.С.Барбіна та ін. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2010. – С. 369-374.

6. Султанова Е.В. Поняття самоактуалізації особистості. Історичний аспект / Е.В.Султанова // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Збірник наукових праць. – Випуск 31 / Редкол.: В.І.Шахов та ін. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2010. – С. 389-392.

Матеріали наукових конференцій:

7. Султанова Е.В. Рівні професійної самоактуалізації особистості студентської молоді вищого навчального педагогічного закладу / Е.В.Султанова // Реформування національної системи освіти в Україні у контексті загальноєвропейського освітнього простору: Збірник матеріалів науково-практичної конференції. – Випуск 27 / Видавництво ЖДУ ім. І.Франка. – Житомир, 2007. – С. 165-176.

8. Султанова Е.В. Особливості самоактуалізації майбутнього вчителя музики в умовах Євроінтеграції професійної освіти / Е.В.Султанова // Проблеми формування конкурентоспроможних фахівців в умовах впровадження Болонського процесу: Збірник наукових робіт Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Бердичів, 2008. – С.55-62.

9. Самоактуалізація майбутнього вчителя музики: методичні рекомендації / упор. Е.В.Султанова. – Вінниця: ВДПУ, 2010. – 35 с.

10. Султанова Е.В. Педагогічні аспекти самоактуалізації майбутнього вчителя музики у процесі професійної підготовки / Е.В.Султанова // Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Частина II – Ялта, 2010. – С. 137-142.

АНОТАЦІЇ

Султанова Е.В. Педагогічні умови самоактуалізації майбутнього вчителя музики в процесі професійної підготовки . – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2011.

Дисертація присвячена проблемі самоактуалізації окреслені майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки. Означені, обґрунтовані й експериментально перевірені педагогічні умови самоактуалізації студентів-музикантів (стимулювання у майбутніх учителів музики потреби в самоактуалізації; активізація самостійної творчо-пошукової діяльності майбутнього вчителя музики; забезпечення ціннісного ставлення майбутнього вчителя музики до процесу і результатів своєї навчально-професійної діяльності). Визначені критерії та рівні самоактуалізації майбутніх учителів музики.

У роботі експериментально доведено, що впровадження моделі сприяння самоактуалізації майбутніх учителів музики на основі етапної її реалізації (спонукальний, конструктивний, практико-орієнтований) сприяє позитивним змінам у рівнях самоактуалізації майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки.

Ключові слова: самоактуалізація особистості, самоактуалізація майбутніх учителів музики, педагогічні умови, модель сприяння самоактуалізації майбутніх учителів музики, професійна підготовка.

Султанова Э.В. Педагогические условия самоактуализации будущих учителей музыки в процессе профессиональной подготовки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского. – Винница, 2011.

Диссертационное исследование посвящено проблеме самоактуализации будущих учителей музыки в процессе профессиональной подготовки. В диссертации раскрыты возможности самоактуализации будущих учителей музыки в процессе профессионального образования.

Анализ профессионально-педагогической подготовки на современном этапе и предварительного опыта показал, что традиционная система подготовки учителя не создаёт нужных условий для самоактуализации будущего учителя музыки, так как она нарушает природную логику формирования целостного субъекта педагогической деятельности, формирования личностной диспозиции будущего учителя.

В диссертации понятие «самоактуализация будущих учителей музыки» интерпретировано как процесс выявления и развития потенциальных профессионально-значимых возможностей и качеств будущего учителя

музыки, развития и реализации в процессе профессиональной подготовки способности к более полноценному, творческому исполнению музыкально-педагогических задач относительно будущей профессиональной деятельности.

В работе выделены структурные компоненты самоактуализации будущих учителей музыки: мотивационно-ценностный, информационно-познавательный и операционно-деятельностный и соответствующие показатели.

Теоретически обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия самоактуализации будущих учителей музыки: стимулирование у будущих учителей музыки потребности в самоактуализации; активизация самостоятельной творчески-поисковой деятельности будущего учителя музыки; обеспечение ценностного отношения будущих учителей музыки к процессу и результатам своей учебно-профессиональной деятельности.

Активизация самостоятельной творчески-поисковой деятельности будущих педагогов-музыкантов в значительной степени влияет, как показало исследование, на уровень самоактуализации будущих учителей музыки. Реализация этого условия требует использования методов активизации учебно-познавательной деятельности, которые, прежде всего, направлены на развитие у студентов творческого самостоятельного мышления, активизацию познавательных процессов, формирование творческих навыков и умений нестандартного решения определённых учебных и профессиональных проблем и, в итоге, способствует самоактуализации будущих учителей музыки.

Обеспечение ценностного отношения будущих учителей музыки к процессу и результатам своей учебно-профессиональной деятельности является также важным педагогическим условием самоактуализации будущих учителей музыки. Доказано, что для обеспечения ценностного отношения будущих учителей музыки к процессу и результатам своей учебно-познавательной деятельности необходимо предоставлять студентам свободу выбора форм и методов учебно-профессиональной деятельности.

Разработана, теоретически обоснована и экспериментально проверена модель способствования самоактуализации будущих учителей музыки в процессе профессиональной подготовки, которая реализовывалась в процессе изучения нормативных специальных дисциплин, посредством изучения спецсеминара «Пути самоактуализации будущего учителя музыки», а также в процессе прохождения педагогической практики в общеобразовательных школах, самостоятельной работы студентов. Модель состоит из трёх последовательных этапов, каждый из которых сопровождался реализацией обоснованных педагогических условий самоактуализации будущих учителей музыки.

Анализ результатов формирующего этапа эксперимента показал, что реализация выделенных педагогических условий самоактуализации будущих учителей музыки и модели способствования самоактуализации будущих

учителей музыки в процессе профессиональной подготовки существенно стимулирует развитие потребности студентов относительно самоактуализации в профессиональной деятельности, мотивацию профессионального самоусовершенствования; способствует овладению студентами знаниями о сущности самоактуализации, способах и средствах её осуществления; а также формированию практических умений и навыков.

В экспериментальной группе в отличие от контрольной, существенно уменьшилось количество студентов с низким уровнем самоактуализации (с 71,3 % до 24,4 %); в то же время увеличилось количество студентов со средним уровнем самоактуализации (с 25,1 % до 46,8 %) и высоким уровнем (с 3,6 % до 28,7 %), что свидетельствует об эффективности разработанной модели и теоретически обоснованных педагогических условий самоактуализации будущих учителей музыки.

Результаты диссертационного исследования подтверждают, что определение педагогических условий, разработка и внедрение модели способствования самоактуализации будущих учителей музыки в процессе профессионального обучения являются эффективными и педагогически обоснованными.

Ключевые слова: самоактуализация личности, самоактуализация будущих учителей музыки; педагогические условия; модель способствования самоактуализации будущих учителей музыки; профессиональная подготовка.

Sultanova E.V. The pedagogical conditions of self-actualization of future music teacher in the process of professional training. – Manuscript.

Dissertation for Scientific Degree of Candidate of Pedagogics, on speciality 13.00.04 – Theory and methodics of professional education – Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhaylo Kotsyubynsky. – Vinnytsia, 2011.

Dissertation is devoted to the problem of self-actualization of future music teachers in the process of professional training. Pedagogical conditions of future music teachers (stimulation of necessity for self-actualization of future music teacher; initialization of independent creative-searching activity; provision of future music teacher's valued attitude to the process and results of the educational professional activity) are identified, confirmed and experimentally examined. Criteria and levels of self-actualization of future music teachers are defined.

It is demonstrated that the implementation of model of assistance to self-actualization of future music teachers on the basis of its by-stage realization (compulsory, constructive, practice-oriented) has led to the positive levels' changes in the self-actualization of future music teachers in the process of professional training.

Key words: self-actualization of personality, self-actualization of future music teachers, pedagogical terms, model of assistance of self-actualization of future music teachers, professional training.

Підписано до друку 09.09.2011. Формат 29,7х21.
Наклад 100 прим. Зам № 2011-098
Віддруковано в ПП «Графіка».
м. Бердичів, вул. Свердлова, 37. (04143) 2-47-80